

עין משפט
נר מצוה

ה:

ט'איסטמיות היא. ברב אלפס פ"י לשון סטים (שנת דף פט:): **חייבי** מלקיות מגין. פ"י מנין דאין לוקין עד שיגמר הדין על פיהם וא"ת ואמאי לא בעי נמי (א) כן חייבי ממון מגין דאין

משלמין ממון עד שיגמר דינו על פיהם וי"ל דכמו דצדיגי נפשות דרשין עד שיגמר דינו מקרא דנפש נפש דכתיב בעדים זוממין כמו כן כתיב ממון בעדים זוממין דכתיב איד ליד לא ינקה דמפקי מיניה (כמוצות דף זב:)

דרשין מיניה עד שיגמר הדין:

חייבי גליות מגין. פירוש מגין

דאין לוקין עד שיגמר דינו וקשיא דהא כשהעידו אחייבי גליות הרי הן חייבי מלקות וחייבי מלקות כבר גמרו מרשע רשע ופ"ה דמההיא לא ילפינן אלא עדים זוממין שהרשעו הגדון ללקות או למיתה דהאי קרא דרשע רשע צנידוין כתיב אצל כשהרשעו הגדון לגלות לא גמרינן: **אף** השנים מוּימין הג' ומנין אפי' הן מאה ת"פ עדים. ממה

אימא דעדים אמה אפי' לארבעה יוגמלא אחד קרוז או פסול יומר מן הג' דכתיבי צקרא אצל טפי מארבעה לא וי"ל כיון שכת אמת מומת שתי כמות הוא הדין מאה אמר

לֹא קאמר רבי יהודה התם דאמרינן אטו כולי עלמא גבי הני הוו קיימי אבל הכא הני ידעי בסהדותא והני לא ידעי בסהדותא: **מרתני'**‏^[ז]באין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהרי הצדוקין אומרים עד שיהרג ‏^[ח]שנאמר ‏^[ט]נפש [א] תחת נפש אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר ‏^[י]ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים ואם כן למה נאמר נפש [ב] תחת נפש יכול משעה שקבלו עדותן יהרגו תלמוד לומר נפש [ג] תחת נפש הא אינן נהרגין עד שיגמר הדין: **גמ'**‏^[ד]תנא בריבי אומר לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין אמר אביו בני לאו קל והומר הוא אמר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא ‏^[ה]איש אשר יקח [את] אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ובת אמו ובת אביו ערות אחותו גילה עד שלא יאמר יש לי בדין אם ענש על בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו ובת אביו ובת אמו ‏^[ו]עונשין מן הדין עונש שמענו אזהרה מגין תלמוד לומר ‏^[ז]ערות אחותך בת אביך או בת אמך אין לי אלא בת אביו ובת אמו ובת אמו שלא בת אביו ובת אביו ובת אמו מנין תלמוד לומר ‏^[ח]ערות אחותך בת אביך היא עד שלא יאמר יש לי מן הדין מה אם הוזהר על בת אמו שלא בת אביו ובת אביו שלא בת אמו ובת אמו ‏^[ט]אמר רבי יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא מזהירין מן הדין ‏^[י]חייבי מלקיות מגין תלמוד לומר ‏^[יא]רשע רשע חייבי גליות מגין אתיא רוצח רוצח תניא ‏^[יב]אמר רבי יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים זוממין נהרגין עד שיהרג הגדון אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא ‏^[יג]שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים ‏^[יד]אין העדים זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם ואין לוקין עד שיוזמו שניהם מיד קבל עליו ר' יהודה בן טבאי שאינו מורה הוראה אלא לפני שמעון בן שטח וכל ימיו של ר' יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו העד והיה קולו נשמע וכסבורין העם לומר קולו של הרוג אמר קולי שלי הוא תדעו למחר הוא מת אין קולו נשמע אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי דלמא בדינא קם בהדיה אי נמי פיוסי פייסיה: **מרתני'**‏^[טז]על פי [ד] שנים עדים או שלשה עדים יומת המת אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא ‏^[יז]להקיש ‏^[יח](שלשה לשנים) מה שלשה מוּימין את השנים אף השנים יוזמו את הג' ומגין האפי' מאה ת"ל עדים ר' שמעון אומר מה שנים אינן נהרגין עד שיהיו שניהם זוממין יאף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממין ומנין אפי' מאה ת"ל עדים ‏^[יט]רבי עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו ואם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה יאף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מגין אפי' מאה ת"ל עדים אמר

טובה מרובה ממדת פורענות צמדה טובה הוא אומר (שמות לה) ‏^[א]נוצר חסד לאלפים צמדת פורענות

ביצד העדים פרק ראשון מכות

שקדמו והרגו. את הכת הראשונה קודם שחצוה כת שניה: **מאי דהוה סוה**. ולמה לי למיתני אלא כת ראשונה: **בלבד**. משמע שיש עוד אחרת: **איששקור**. הכחישו זה את זה דדרישות בית דין כשצדקוס: **סוחוקה** זו. להציא עדי שקר ולא נקבל עוד עדות אחרת: **אס היא סוחוקה**. לחזר אחריהם כל ישראל מי סוחוקו לשמוע לה שתחזיק את האחרים כשקרים: **זמנין**. פעם אחרת: **הדי חזייה לר' אלעזר גישות**. החזיר ריש לקיש את פניו ונסתכל צרי אלעזר צפנים וזעפות ושבין ריש לקיש ששמע ר' אלעזר דבר זה מפי רבי יוחנן וכשאלמרה לו לא אמרה בשמו: **דאמר רב' יסודה**. צמנתינן איסטטיים היא זו וסוחוקה להוים: **דליכא דקא מהדר**. שאין אדם מחזר אחריהם לשכרם ולהרגילם תמיד לצוא לבית דין ולהזים את כל הנזאים: **דקא מהדרא**. לבקש ולשכור עדי שקר: **הני ידעי כספדוסא**. אלו האחרונים ידעי צעדותה של זו: **מרתני' עד שיגמר דין**. אלא אם כן נגמר תחלה הדין של הגדון ליהרג ואחר כך הוזמו: **נפש ננפש**. בעדים זוממין כתיב לא תחוס עינך נפש צנפש: **לעשות לאחיו**. משמע שהרי אחיו עדיין קיים: **יכול משקנלו עדוס**. וצאה להם הזמה מיד קודם גמר דינו של גדון יהרגו: **גמ' צריצי אומר**. כך היה שמוי: **הרגו**. שלא הוזמו עד שהרג הגדון על פיהם: **חייבי מלקיות מגנן**. אמתניתין קאי דלמר אין עושין דין הזמה עד שיגמר הדין וילף לה מנפש צנפש דמשמע צריצי מיתות חייבי מלקות מגנן העידוהו שחייב מלקות והוזמו מגנן דאין לוקין אלא אם כן נגמר הדין תחלה על פיהם: **חייבי גליות מגנן**. העידוהו שחייב לגלות והוזמו ומנן ‏^[א]צמנתינן סופג את הארצעים מגנלן עד שיגמר הדין דהני הוואיל ולאו מדין כלשר זמם קא מכתבו לא אחי מלקות ידיהו מגזירה שוה דרשע רשע דמההוא לא ילפינן אלא עדים זוממין שהרשעו הגדון ללקות ‏^[ב](או למיתה) דהאי רשע רשע צנידוין כתיב: **אראה בנחמה**. לא אראה בנחמה וגמרא הפכו לצרכה. פ"א אראה בנחמה נצטע מימותו בניו ואראה בנחמתן: **אס לא הרגתי עד זומם**. שלא הוזם אלא אחד מהם והרגמיו: **שהרי אמרו חכמים כו'**. מתניתין היא מה שנים אין נהרגין עד שיוזמו שניהם ‏^[ג]דכתיב והנה עד שקר העד ואמר מר (סוטה דף ב:)

כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרוט לך הכתוב אחד: **אלא צפני שמעון**. שאם יטעה יורחו: **כסבורין**. הכלל צלילה או ציוס ואין רואין אותו: **מרתני' מה שנים אין נהרגין עד שיוזמו שניהם**. כדפרישית לעיל: ר' עקיבא **אומר לא צא השלישי כו'**. לא הוצרך ללמדנו זאת דממילא ידעינן ששנים מוּימין את השלשה שהרי השנים כשרים לכל עדיות וממילא ידעינן שאין זוממין עד שיוזמו כולם שהרי כולם כאלה נעשו עדים וקרא כתיב והנה עד שקר העד ולא צא אלא להחמיר עליו שלא תאמר הוואיל וצללו הוא היתה העדות מתקיימת לא יעשו צו דין הזמה לימדך הכתוב שאף הוא מן מקיימי דבר: **על אחת כמה וכמה כו'**. ‏^[ד]שמאינו מדה צדיני

הדר. ריש לקיש, חזיה לרבי אלעזר בישות. החזיר פניו ונסתכל בריא בעין רעה, שבין שפתי שפתי ר' יוחנן שמע לשון זה, וכסאמר לשון זה לא אמרה בשם ר' יוחנן לפיכך לא קיבלה הימנו (כתובות כה:).

המשור בעמוד הבא

רבינו חננאל (המשך)
רשע למות ובחייבי מלקיות כתיב והיה אם בן הכות הרשע מה בחייבי כריתות ובחייבי מיתות אין עונשין ואין מזהירין מן הדין כך חייבי מלקיות. בחייבי גליות נמי אחיא רוצח רוצח. תניא אין העדים זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהן וכך אין לוקין ואין משלמין ממון עד שיוזמו שניהן. הצדוקין היו אומרים אין העדים זוממין נהרגין עד שיהרג עדים: על פי שנים עדים או שלשה עדים כר עד מנין אפילו הן מאה ת"ל עדים. פי' כשם שג' עדים מוּימין כן ב' מוּימין ג' ומנין אפילו ק' שהעידו שבי' באין ומודימן אותן ת"ל עדים. כלומר כי דין

העדות מתקיימת בב' כמו שמתקיימת בבק' נמצאת עדות ק' כעדות ב' כך לענין דין הזמה (ק"ב) וק' ובי' שנים

מסורת הש"ם

א) [כתובות ז:];
ב) [כתובות כה:];
ג) [ש"י פרש"י בסנהדרין זו. ד"ה טבא],
ד) סנהדרין לב:;
ה) רש"י שנה' נפש בנפש (והוא דברים יט וכן בכל המשנה),
ו) מולין א:;
ז) [למקמן ד: ח: סנהדרין נה. וש"י וע"י חוס' סנהדרין נג: ד"ה השתא],
ח) [נפחוס כד. יבמות כג:];
ט) [סנהדרין לג:];
י) [סנהדרין י: וש"י],
יא) מגינה טו: [מוסר סנהדרין פ"ו],
יב) [ש"י מוסר שנת יב: ד"ה רבי נתן],
יג) [סנהדרין כה:];
יד) צ"ל להקיש שנים לשלשה כ"א צהא"ש],
טו) [סנהדרין ט:];
יז) [ש"י פרש"י מולין א: ד"ה והשתא],
יח) [לעיל ג:];
יט) [במ"א מוסר: דאין לוקין, דכתיב (ש' דברים יט), ב"א: שומעין הקול, א] [צ"ל עושה וכו' כדפרי' ללמקמן כג. ד"ה על אחת כש'האריך בניאור יסא],
כ) [ש"י עין על במשנה],
כא) גירסת רש"א ומסרי' יד ניד מוספק],
כב) רש"י למלקות ממיתה,
כג) [מסרי' הניס ומפרש],

גליון הש"ם
רש"י ד"ה על אחת וכו' שפצינו מורה המובה. ע"י לקמן דף כג ע"א ברש"י ד"ה על אחת כמה וכמה:

הגהות הב"ח
תוס' ד"ה חייבי מלקיות וכו' ואמאי לא בעי נמי הכי חייבי ממון:

הגהות הגר"א
א] ב ג] במשנה נפש צנפש כ"ל (וכ"ה ברש"י ובספרי וע"י מו"ט);
ב] במשנה ע"פ שני עדים או [ע"פ] שלשה עדים יקום דבר כ"ל. והוא דבגדים יט:

מוסף רש"י

הדר. ריש לקיש, חזיה לרבי אלעזר בישות. החזיר פניו ונסתכל בריא בעין רעה, שבין שפתי שפתי ר' יוחנן שמע לשון זה, וכסאמר לשון זה לא אמרה בשם ר' יוחנן לפיכך לא קיבלה הימנו (כתובות כה:).

המשור בעמוד הבא

^[1] לפי גירסת רבינו אדולף קושיה הרי"ף ע"ש:
[2] לפנינו הגירסה צריצי: